Alio vero modo contigit interp̄
tari sompnia ꝑ diuinam reue
lacionē. iuxta illud Numeri xij
Si quis fuerit inter vos ꝓpha
domim apparebo ei vel p somp-
nia loquar ad illum. Hoc eim
modo sompnia interp̄tari mag
num et laudabile est sed non
omnibo ocessum. Hoc autē mō
Joseph et daniel vt pie credit
sompnia interp̄tati sunt ⁊ fue-
runt. Si q̄s autē sompnia int-
p̄tarē ꝑ voluntariā oiectura
aut supsticiosa adhesionē seu
demoīs suggestionē. tal inter-
p̄tacō friuola et vana est et a re
ligione xp̄iana recedit. Hijs
ego oibo ocludamus sompnia
diuinacōnes. artesq; magicas
nullius existē vtilitatis. Quā-
obrē merito ꝓhibent in decreto
xxvi. q. ij. et v. Et Deutro. xv
iij. dicit. non sit qui phitones
osulat neq; diuinos. Ex quibo
omnibo ocludit p̄dictū ꝓpleu
ma siue puerbium q̄ :.

Explicit primus tractatus
primi libri Sophilogij

Sequit tractatus scōs p̄
mi libri. qui est de septem
artibo liberalibo. Et p̄mo
de gramatica et eius inuē
toribo Capl̄m p̄mū

Gramatice exordiū in
uentoresq; narrat ex
pedit Aduius euidē
tiā adūtendy ꝙ gīna
tica di' a gīna gēe qd ē lā latie
et ꝓs qd est sīa de lās et ose
q̄nt de ydeomatibo. Dñ sciendy
ꝙ gīnatica doc; ydeoma ogruū
et artificiosum omune nacioni-
bus multis. que diuise quantū
ad linguagia ꝓpria olim fuerē
Vnde autem ꝓcesserit linguar
diuisio satis patet ex libro ge-
nes. ysid. etiam libro ethimo.
narrat diuersitatē linguar exor
tā fuisse in edificacōe turris ba-
biloīce Nam q̄dā nemrot dic
tus supbia tumescēs vt populo
domīarē. secretaq; dei audire
posz turrim altissimar ostruxit
Sed occasione supbie eius lī-
guas diuisisse credit deus. Pri
us eim lingua vnica erat. ydeo-
matū vero multitudo ꝑ aliqs
numerata est numero filiorum
qui ꝓcesserūt a filijs noe. Sci
endum ergo ꝙ a filijs noe pro
cesserunt gentes septuagīta-
tres. vel ꝑ alios septuagīta-
duo. scilicet ab ipso Sem. vigin
tiseptē. ab ipso chā xxxi. et ab
ipso iaphet quindecim. et toti-
dē lingue diuidi cepunt. Adū-
tendy tamen ꝙ tres sunt lingue
p̄ncipaliores cēterisq; excellen
ciores scilicet hebraica greca et
latīa. mt q̄s linguas p̄ma fuit
heba oim liguar mt nūcupata

Vtuntur autē iudei vigintidua
bus litteris. quarum inuentor
creditur moyses. Syrorū autē
et caldeorū littere credunt ab
abrahā inuente fuisse. Hebreo//
rū autē caldeoꝝ et syrorū littē
in numero et sonis ꝯcordant.
solisq; caracteribꝰ et figuris dis
crepāt. Egipcioꝝ vero lr̄as y sis
regina machiq; filia. de grecia
veniens in egiptū repeit et egip
cijs tradidit. Verū ꝙ eciā egip
cij differentes habent lr̄as. q̄s//
dam stilicet pro vulgo et q̄sdā
pro sacerdotibꝰ. Secunda aūt
lingua principalis dicit̄ greca
Litterarū autē grecorū vsū p̄im
phenices inuenerunt. vt tradit
lucanus. Sed Cadmus age//
noris natus grecas primus in
greciam attulit sc; decē et septē
et postmodū alie littere addite
fuerūt Nam palamides de bel
lo troyano rediens tres adiūx
it Et tandē pictagoras sannus
y. grecū p̄mus formauit. vt tra
dit Parsius. Habent autē gre
ci litteras quinq; misticas. q̄rū
vna dicit̄ theca que mortē sig//
nat. nam habet per medium sui
telum seu lineā que mortis sig
num est. Vnde iudices olim il//
lam lr̄ā; apponebant nominibꝰ
illorum quos affligi volebant
Secunda littera mistica dicit̄
y. grecum que designat vitā hu
manam eo ꝙ semper tendit ad
tenuitatem more vite humane

Tercia littera mistica dic̄ thau
que figurā h; domīce crucis. de
q̄ dictū est in Ezech. p angelū
Transi p medīū ih̄rlm̄ ⁊ signa
thau in frontes viroꝝ gemen//
cium et dolencium. Rursus alie
due sunt littē mistice sc; p̄ma
que dici Alpha. et vltima que
dicit̄ O. et istas duas sibi ven//
dicat xp̄c. iuxta illud Apocal. i.
Ego sum alpha et o p̄ncipiū et
finis. Omnes autē littere apd̄
grecos et verba ꝯponunt et nu
meros faciunt. Alpha nāq; sig
nificat vnū. Betha duo Gama
tria. Delcha q̄tuor. et c̄ de alijs
Notandꝰ eciaꝫ ꝙ omnes littē
grece incipiunt nomina sua a
ꝓpria voce quā habent. et defi
nūt in vocalem vt elcha betha
et sic de alijs. Aduertendꝰ eciā
ꝙ greci non h̄nt b. lr̄ā; q̄nꝟmo
loco eius habent que dicit̄ vi//
tha ꝙ verū latini qui ꝓferunt
b. ipsū vocant betha. ꝫ greci talē
lr̄ā; nūq̄ ꝓferūt q̄a strictis la//
bijs nil ꝓferre ꝯsueuerūt ꝫ laxis
labijs et dētibꝰ oīa ꝓferūt. Et
h° mō lr̄a b. nisi stringāt̄ labia
mutatur in sonum littere. v. cō
sonantis. Vlterius aduerten//
dum ꝙ alpha de se apud gre//
cos est pura vocalis et tantum
valet quantū a Sed si iunga
quibusdam vocalibus tunc mu
tat sonum suum et fit dypton//
gus. Et similiter dicendꝰ est de
epēthe lr̄a ⁊ de iotha ⁊ de omic°

que omnes littere mutant so-
num quando vocalibꝫ quibus-
dam adiunguntur. V. vero q̃nta
vocalis apud grecos dicitur puta
dyptongus. nec solet scribi nisi
adiungatur sibi omicro et ipsilo
Rursus sciendũ ꝙ iste quatuor
littere. thita. phi. chi. psi. non
repiuntur apud latinos sed loco
ipsarũ plures litteras scribimus
Nam pro thita scribimus th.
pro phi scribimus ph. pro chi
scribimus ch. ꝓ psi scribimus
ps. Verũ ꝙ greci aliquibꝫ carẽt
litteris latinis quia non habent
c. nec q. sed loco ipsarũ scribũt
tãꝫ kappa Notabimus insuper
ꝙ littera Epenthe hoc nomen
apud grecos accepit eo ꝙ q̃ntũ
locũ tenet in alphabetho ipsoꝝ
et eundẽ locum in alphabetho
nostro accepit Naꝫ penthe gre-
ce idem est quod quinqꝫ latine
Vlterius notandũ ꝙ greci habẽt
duo J quorũ vnum dicitur Jtha
et aliud Jotha et habent sonũ
satis cõformem In hoc tamen
differunt ꝙ Jtha dyptongus
et Jotha est pura vocalis et bivis
Habent eciã duplex o quorum
vnũ dicitur omicro ⁊ aliud otho
mega. et eundẽ sonum habent
Differũt tamen in hoc ꝙ omi
cro est pura vocalis. et othome
ga est dyptongus. Vnde omi-
cro id est ꝑuum o. ⁊ othomega
est magnũ o. Rursus principa
liter aduertemus ꝙ tercia ling
ua principalis dicitur latina quã
plures dicunt esse quadruplicẽ
Quedam enim est prisca. q̃daꝫ
romana. quedã mixta. et q̃dã
perfecta. omnes tamẽ sunt vna
lingua Sed a modo ꝓnunciã
di talis differencia orta est Nã
diuerse naciones diuersimode
ꝓnunciant. esto eciaꝫ ꝙ eandẽ
linguam habeant Sic dicimus
ꝙ gentes orientales verba con
muniter formãt in gutture. sicut
hebrei et syri. Occidẽtales aũt
verba formant in dentibus vt
ytalici et hyspani. Gentes autẽ
mediterranee verba formant in
palato vt greci et asiani. Ex ta
li ergo varietate pronunciandi
differencia predicta oriri potuit
Sed inquiramus quis litteras
inuenit Refert ysidorus quo ad
ista narrator maximus. ꝙ nym
pha carmentis litteras latinas
ꝑma tradidit ytalicis. que car-
mentis alio nomine magis ꝓꝑe
nicostrates vocata est Verum ꝙ
decem et septẽ lr̃as solum exhi-
buit. postmodꝫ vero alie littere
addite sunt. Vnde ꝑme decẽ et
septẽ littere fuerũt iste. A b c.
d e f g i l. m. n o p. r. s t v
postmodꝫ autẽ h. littera ꝓ nota
aspiracõis addita est Vnde ꝓꝑe
non littera sed aspiracõis nota
vocatur. litterã eciam. q. latini
ꝓcessu tempis inuenerũt. loco
cuius veteres scribebãt c. Hanc
autẽ litterã stꝫ q. hebrei nõ hñt

nympha carmentis

nec greci sed soli latini. Kursus
Salustius ludi magister pri
mus litterā .k. adinuenit. loco
cuius veteres scribeant c. et q.
et supuacua a quibusdam no//
minat̄ Insup ex tempore augu
sti .x. littera adinuenta est. Et
postremo tempore eiusdez augu
sti latini a grecis duas litteās
mutuauerunt scilicz y. grecum
et z. ꝓpter nomīa greca melius
scribenda. prius autem loco z.
scribebāt duas ss. et loco ip̄ius
y. scribebant i. latinum. Omni
busqz ꝯputatis ex viginti tribꝰ
litteris alphabetū latinorū con
stare dinoscit̄. Kursus gramati
ce inuentores enarremus. Nup
enim legi in quadā cronica scz
martiniana latinnum inuentū
fuisse a quodaz rege romanoꝝ
qui nominabat̄ latinus. et ex
inde latinū tale nomen accepit
Nostre vero grāmatice fuerūt
plures precipue scriptores sicut
donatus. p̄stianus. et alij quā//
pluimi inter quos potest nume
rari ennius q̄ metra p̄mus com
posuit. Cui successerunt Anacre
on Sapho Orcholoicus Symo
nides Thalophoīcus Asclepius
Virgilius Ouidius et Oracius
Homerus Pherecides. vt tra
dit Therencius. Ceteꝝ refert
ysidorus. q̄ homines primitus
scripserūt super folijs maluarū
et hoc narrat Cattulus. Post//
mod̄ autē greci cum stilo ferreo
in cera scribere ceperūt Et exind̄
cepunt romani scribere cum sti
lo osseo. Unde in sathira quadā
romana dicit̄ Vertamus vome
rem in cera mucroneqz aremus
osseo. Postea vero ciues ciuita
tis in emphitis cātas papireas
īuenerūt. Unde lucanus. Confi
cit̄ bibulo in emphitis carta pa
piro. Et per tempis successum
reges pargamenorū vsū parga
meni p̄mo docuerunt. Unde p//
gamenū ita vocatū est. Et postre
mo romani menbranis politis//
simis p̄mi vsi fuerūt. Ceterum
apd̄ romanos Emilius p̄mus
libros ꝯposuit. Et marcus var
ro grandē bibliotecā p̄mitus cō
didit. Sed pallio bibliotecas
rome p̄mus publicauit. Et gal
therus deinde et homerus gre//
ci scribere cepunt. quibus mar
cus therencius et varro latini
successerunt :.

¶ Sequunt̄ tria alphabe//
tha trium linguarū prin//
cipalium. Unde primū est
alphabethum hebreorum

a b c d e f g h i k

l m n o p q r s t v

x y z

¶ Sequit̄ alphabetū grecorū

Alpha Bitha Gama Delcha

Epenthe zitha Itha Thita

Iotha Kappa Lauda Mi Ni

Xi Omicro Py Ro Sigma

thau ypsilo phi chi psi othōega

¶ Sequitur alphabetū latinorū qđ omnibꝫ est notū

¶ Sequit̃ nunc de loyca et eius autoribus et inuentoribus Caplm̃ scđm

Teste ysidoro li. iij. ethimologiarū loyca est racional̃ sciencia in qua disputat̃ quēadmodꝫ in rerꝫ causis aut vite moribꝫ vt veritas ipsa querat̃. Et dicit̃ loyca a logos ꝫmo eo ꝙ circa sermonem rationatiuū versat̃. Alio eciam nomine dyaletica appellat̃. eo ꝙ disputatio ex duoꝝ sermone ꝯficit̃. Hanc autē scienciam scꝫ dyaleticā p̃mus inueint plato qui floruit cathegorijs. postmodū eius discipulus porphirius floruit yzagogijs. et Boecius sophismatibꝫ Augustinus enigmatibus. Aristotiles q̃ꝫ libros plurimos scripsit de hac sciēcia scꝫ dyaletica videlicꝫ libꝝ pyarmeīas in q̃ agit de t̃mīs. librū predicamentorū in quo agit de ordine terminoꝝ ad sua genera librum priorū in quo agit de silogisims. librum topicorū in quo agit de locis. libꝝ elencorū ī quo agit de fallacijs libꝝ posteriorum in quo agit de demonstrationibus. Augustinus eciam loycam scripsit quā incōpletam vidi. Vlterius aduertendum ꝙ dyaletica dicitur ars arcium sciencia scienciarum sn̄ qua nulla sciencia ꝑfecte scitur Vnde ysidorus libro ij. Dyaletica est disciplina ad disserendas rerum causas inuenta. Et diuiditur ꝑ̃m Richardum in li. exscriptionum in gramaticam et rationem disserendi. Sed hec diuisio communis non est. Alio ergo modo potest dici ꝙ loyca tres hꝫ ꝑtes. quia scilicet sicut considerat et determinat de propositionibus et de argumentationibus. Vnde argumentatio est subiectū loyce. eo ꝙ omnia que in loyca considerantur ad argumentationem reducuntur Argumentationum duo sunt genera. quia quedam est formalis. sicut sylogistica que tenet in omnibus terminis consimili forma retenta. Forma autem tunc tenetur qn̄ qualitas et quantitas ꝓposicōm seruantur

Alia est argumētacō materialis que tenet solūmodo gracia terminorū. cuiusmodi sunt consequencie que fiunt in locis. Rursus ī dyaletica quedā sophismata dicunt insolubilia. non quia solui non possunt. sed quia de difficili soluunt ratione implicationis. eo q falsificant seipsa. Vlterius in loyca est quedā ars que vocat obligacōnū per quā docet homo ptinenter respondere. et ppter ocessionē possibil ab impossibili cauere. Hec autē omnia et singula speciali tractatu indigent. Pro nunc autem scire sufficiat q dyaletica docet verū a falso discernē. licite arguere. fallacias euitare ꝛc hmoi

De Rethorica et eius inuentoribꝰ Caplm iij.

Teste ysidero Rethorica est bene dicendi sciēcia Et sic nomina a copia locutionis. Nam resis apd grecos locutio dicit. Differt autē rethorica a dyaletica put tangit Boecius in topicis. Primo quia dyaletica osiderat oracōes in se sine circūstancijs non curando de rebꝰ. Rethorica vero cōsiderat cur quis quādo et hmoi. Secundo differūt quia dyaletica vtit ppositōibꝰ bruibꝰ ꝛ discontinuis. Rethorica vero otinuo sermone porat. Hunus autē sciencie inuentores apud grecos fuerūt Gorgias hermogora Et apud latinos floruit Tullius. Finis autē rethoice est pulchre loqui. verū suadere et hmoi. qbꝰ orator in suo sermone placidus reddit. Continz autē rethorica colores varios. Nam quidā dicunt colores verbōꝝ quoꝝ ornatus cōsurgit ex verbis et vocabulis. cuiusmodi sunt repeticio gradacō. Nam repeticio osurgit ex repeticōne alicuius dictionis in pluribꝰ orationibꝰ osequent se hntibꝰ. sicut diceremus. superbia fecit cadē sapiētes. superbia renuit amicū et pentes otempnit. superbia semp petit pesse. patiqz recusat. Alij autē sunt colores dicti sententiarū quorū ornatus non ex terminis sz ex rebus et sentencijs excipit. Huiusmodi sunt colores qui dicuntur similitudo contrarium. Sic enim de superbo diceremus. Hic more lapidis durus intumescit humilem terram ex qua processit non ymitatur ꝛc. De hijs autem omnibus multo lacius alibi scripsi. Rursus aduertendum q a rethorica dicti sunt rethores. alio nomine dicti sunt oratores. quorum institucō facta fuit pro defensione iuris reipublice. Vnde qntilianus in libro de oratoria institucōe dicit q orator debet esse vir celebris et in republica tenere debet statum medium. nullumqz formidare. iuri assistere. decreta tenē

Vnde ysidorus li. Ethimo. Ora
tor ē inq̄t vir bonus/arte dicēdi
pitus. vitaq; moribo et artibo
imbutus. quia teste tullio li. de
oratore. Memoria est thesau//
rus omnium rerū. que nisi m re
bus muētis custodiat: omnia
in mente oratoris peunt. qua//
re cuilib; oratori memoria max
ime ꝑgruit ꝓ cundē tullū:

De poetria et autoribus
eius et q̄re mūta ē C. iiij

Alphorabius m li. de di
uisione sciencia rū dicit
poetriam esse vltimam
ptem loyce. Vnde dicit q̄ poe//
tria est sciencia ornandi metra/
ꝓ ꝓpter ꝓportionē dictionū et pedū
Nichilominus tamen poetria
ꝓprie non habet ꝓ obiecto me
trificare. sed potius fingere siue
fit m prosa siue in metro Vnde
dicitur poetria a poyo quod est
fingē. Huius autē sciencie mul
ti fuerunt autores famosi. sicut
Homerus apud grecos. Virgi//
lius apud latinos/ Narrat ta//
men lactancius li. ij. c. ix. q̄ po
etria inuenta fuit a sapientibo
romanorū/eo q̄ claritatē dicere
non audebant. ob hoc fictis ser
monibo loqui didicerūt. Vnde
Ouidius ob hanc causam/librū
de tristibo/ꝑegit/ī quo poetico
ꝓmone ea describit/que plano
eloquio dicere non audebat/vt
patz librū inuenti. Rursus sci//
endy q̄ poetria non est inuenta
ꝓter mētiri. aut ꝓter turpia
de dijs fingere. q̄nymmo Boca
cius nouus poeta libro de gene
logya deoz illos poetas redar//
guit/qui suoz deoz tanunt ille//
cebras. Finis ergo poetarū non
est mentiri vel irritare/ꝓ ex simi
litudinibo rez/vnā p aliam in//
telligere/et ita veritate semp in//
tenta/ficto ꝓmone suum oceptū
exprimē. Quis enī crederet ar//
gū habuisse centū oculos. aut
yo m vaccam cōuersam fuisse
aut lichaonem m lupum. Hec
autem omnes fictiones fuerūt
non tamen mendacia. Quin//
ymmo aliquas hystorias veras
ad mentem actoris referunt/et
nos alias hystorias per illas in
telligimus. quia vt plurimum
mentes poetarum ignoramus.
verbi gracia si rome aliq̄ virgo
violata fuit ab imperatorē/cuius
custos fuisset aliquis vir ocula
tissimus et sapientissimus. nū
quid rationabiliter fingere po//
tuit yo a ioue violatam fuisse
et in vaccam conuersam ratiōe
peccati carnis quod brutale est
argūq; ea; custodiuisse fingere
Vijs etenim similitudinibo fic//
ciones rationabiliter inuente
fuerunt et ex bona sciencia pro
cedunt. mgenioq; sano. Sunt
autē poetaz vij genera ꝓ q̄ vij
modis contingit facere poēsis.
Vnde poēs septē sunt spēs. sicut
Comedia/Tragedia/Inuectio/

vij sup ppcio
poēs

Satira | Fabula | Hystoria | Argumentū. Est autem Comedia poes habens p̄ricipiū triste. finemq; letū. Tragedia vero a leto p̄ricipio inchoat | ⁊ finē tristē habet. Inuectio autē est carmē reprehensoriū | mala intencōe cōpositū. Satyra autē est carmen reprehensoriū | bona intencōe cōpositū. Fabula autē est narracō q̄ nec ē v̄a nec vero simil' sic̄ ad litterā. verūtamen veritatē aliq̄ semp intēdit. alias non meret̄ dici poesis. Hystoria autem est rei geste narratio. Argumentū est rei vilis voluntaria similitudo. Sciendū insup q̄ poete quidam sunt dicti lyrici | eo q̄ eorū carmina cum lyra canebāt. Alij vero sunt dicti tragedi | eo q̄ qñ canebant sua carmīa habebāt hyrcū p̄ p̄mio | qui apud grecos vocatur tragos. Alij autē appellati sunt comedi a ɔmessatione eo q̄ homines solebant post cibum vtputa post prandium ire ad audiendū carmīa eorū. Alij autē dicti sunt satiri a saturitate | eo q̄ de pluribus rebꝰ canebant et audienciū animos saturabant. Notandū q̄ quedam sunt poeses in quibꝰ solus poeta loquit̄. sicut virgilius in georgicis. et dicuntur caracteres. Alie autē sunt in quibꝰ nunq̄ poeta loquit̄. et dicunt̄ carmina dragmatica. Huiusmodi ɔmuniter sunt tragedie et comedie

Aliqñ autem poeses sunt mixte quia sicut poeta aliqñ loquitur et aliqñ non loquit̄. et hmōi ē lib̄ enoydes. Ceterꝫ adūtendū q̄ poes multa sortit̄ nomina. Nā quandoq; dicitur prosa | quādo sic non habet legem pedum seu certos pedes. Aliqñ vero dicitur metrificata | quando certis pedibus mensuratur. Quandoq; etiam carmen rigma vocatur | quando fine simili terminatur. Et si carmen contineat paucos versus | a quibusdā vocatur ydilion. Si autem cōtineat duos versus | vocatur distinctio. Si autem contineat vnum versum | vocatur monasticum. Et si carmina multos contineant versus et de multis rebus | tunc vocantur centenes. Si autē carmen loquat̄ de pastoribꝰ: vocat̄ bucolicū. et di' a bobꝰ. Et si loq̄t̄ de gestis hoīm forciū tūc di' heroicū. nā heroes dicunt̄ viri aerei et celo digni ꝓpter sapīaꝫ et fortitudinē. Si autē cōueniat miseris tunc dicit̄ elyacū. Et si ɔtineat lamentū | tunc vocat̄ trenos. Et si conueniat sepulchro tunc vocat̄ epytaphiū. Si autē sit aliq̄s titulus vel sup̄scriptio epygrma nomīat̄. Insup fabule sunt duplices. qnedā em̄ dicunt̄ ysopite que fingūt aīalia muta mutuo loqui. Alie sunt libistice que fingunt homines cū brutis loqui et econuerso :.

¶ Quomodo poete olim claruerūt. et quomodo poetria non est ꝯtempnenda Capitulum quintū :.

Poete eni plures fuerūt famosi. inter q̄s Virgilius claruisse fert. qui poetaꝝ fuit clarissimus. vt inq̄t Augu. li. de ci. dei c. iij. Qui virgilius dictus est a virga/eo q̄ mater eius sompniauit se peperisse quandā virgā/que vsq; ad celū ꝑtingerz. q̄d nil aliud fuit nisi q̄ v̄gilīū ꝑitura erat. q̄ loquendo de altis celū/tāgeret/ꝓut tangit hugo. Hic autem virgilius in phya/et nigromācia/ꝑitissimus fuit. mirabiliaq; ipsū fecisse refert Alexand̄ neq̄ libro de naturis reꝝ. Refert eni q̄ cum ciuitas neapolitana peste sanguisugaꝝ vexaretur/liberata est ab eo/ꝓiciendo sanguisugā seu hyrundinē aureaꝫ in fundo putei. Euolutisq; postmodꝫ diebus multis p̄dicta hyrundo de puteo extracta est/et mox tota ciuitas repleta est hyrundinibꝫ seu sanguisugis infinitis. Nec sedata est pestis anteq̄ sanguisuga aurea in puteum mitteret. Rursus de ipso idē refert q̄ pontē aereum ꝯstruxit. et rome palaciū solempne edificauit noīe coloseum. in quo cuiuslibet regionis ymago ligneam campanā in manu tenebat. Et q̄ciēs aliq̄ regio romanis rebellabat mox campanā ymago illius regionis pulsabat. Et miles ereus ī sūmitate illius palacij stabat et hastam vibrabat in illā ꝑtem que regionem illaꝫ respiciebat. Hoc eciam ideꝫ narrat hugo. Unde licet arti nigromācie non debeatur fides/oꝑibꝫ tamen admiratio debetur. eiusq; subtilitas huiusmodi declarat̄ narrationibus. Rursus alij fuerunt famosi poete. vt Ouidius/et cui precessit Homerus/quoꝝ dicta quasi vaticinia nuncupata sunt. Floruit eciam Esopus cuius fabulas conmēdat agellius libro ij. Sed mirum est si fabule sint mēdose/an ipsis vti liceat. Quibusdam enim apparet non licere. quoniam ars poetica inter scenicas seu meritriculas numeratur. vt ponit Conmentator Boecij de consolatione capitulo primo. Unde Plato iussit poetas a ciuitate expelli. eo q̄ dicebat eos virtutibus inimicos. Et in hoc cōmendat eum Tullius in tusculanis questionibus libro secundo. Quibusdam igitur poetriam detestandam fore visum est quorū ymaginationi non credo. quia poetria vtilis est si debito innititur fini. si licito exerceatur vsu. Unde beatus Augustinus libro primo confessionum loquens de poetis sic ait. Didici inq̄t in eis multa verba īutilia

Unde et sacra scriptura fictionibus
uti quandoque inuenitur. Nam in libro
Iudicum inuenitur seu fertur quod
ligna sibi regem fecerunt. Sed
quomodo sibi regem fecerunt si loqui
nesciant. Licet sic fictio fuit quod
significatio intenta verissima fuit
siue extitit. Itaque non fuit fic-
tum quod intenditur. sed fictum
est quod ex predictis prima facie con
cipitur. De vera autem poetria
conformiter fatebitur cuius finis
non est mentiri. sed sub verbis
fictis veritatem describere. Verum
quia fictionum quedam sunt uti-
les. alie autem inutiles. Unde ma
crobius li. i. Quedam inquit sunt
fabule voluptatis gracia. et alie
sunt honestatis gracia. primas
eliminauit sapiencia. et in aliis
quandoque capitur. Unde sicut dicitur
in libro de ortu scienciarum. sanc
ti doctores in suis libris fabu-
las quandoque introduxerunt. sicut
Ambrosius in li. iii. de officiis tercitat
fabulam de illo qui inuenit anulum in
equo eneo sub terra. quem cum
haberet in manu a nullo videri
posset. De qua fabula dicit am
brosius et si vim veritatis non
habeat. tamen rationem habet
vt iuxta eam possit veritas ma-
nifestari. Eandem eciam fabulam
narrat Tullius li. iii. de officiis
Tales igitur fabule quibus veritas
pretenditur reprobande non sunt
Unde idem Ambrosius super Lucam ix. in-
terserit fabulam de illo rege qui
cum aliquid tangebat: aurum fie-
bat Et sic fercula mortalia sibi
fiebant. et cibus in ore non ali-
menta sed vulnera dabat. potum
quoque deglutire nequibat. Talia
inquit Ambrosius. sunt benefi-
cia ydolorum vt cum videantur
prodesse plus noceant Ecce vide
mus fabulam documentum pretendisse.
Rursus Augustinus li. ii. sermo-
num. sermone xxvii. introducit fa
bulam illius de quo fertur quod
vires sue augebantur quociens
terram tangebat. Cumque igitur
pugnaret eo pacto quo aduer-
sarius eum prostrabat ille in vi-
ribus preualebat. quam fictionem
xpristo conuenisse augus. tradit
qui cecidit per mortem vt glorio
sus resurgeret. Ceterum Hieronimus
epistola centesima nona introduxit fa
bulam ysopianam de cane tenente
os in ore qui cum vidisset mai-
orem vmbram ossis in fonte. os
quod tenebat dimisit propter vm
bram. Ex hiis igitur apparet quod fa-
bularum quoddam est genus vtile et
in sacris eloquiis quandoque hone-
stum. Sed quid dicemus ad ea que
in contrarium obiciebantur Dicebat
enim Agellius quod poetria meretri
cola est. Et plato rome poetas
expulit referente tullio Dicemus
enim quoniam poetria meretricula dicitur
quia ex principalibus sciencijs non
est vna. sed inter minus principales
numeratur. alias enim sapiencie non
astitisset cui tamen assistebat

vt eciã pallegatus mãt expoſi/
tor boecij. Iterum ad platonem
dicemus q illos reprobauit po
etas/quibꝫ mentiri vſus eſt/et
quorũ fictiones turpia ſonant/
Alios autẽ poetas ẽpudiare nõ
intẽdit/quoꝝ fictiones veritatẽ
ꝑtendunt. alias enim doctores
ſancti/ipſas exponẽdo xp̃o non
applicaſſent. Inſup et phos fa/
bulis vti nouimus. Vnde Apu
leius li. de deo ſocratis. intro/
duxit fabulã/de corvo tenentẽ
caſeũ in ore. cui cum dixiſſꝫ vul/
peula/q cignus melius canta/
bat illo./corvus ꝓbare volens
ꝓtarium/aperuit os et ſic ami/
ſit caſeum/et volens cantare po/
cius exclamauit q̃ cantauit. ſuũ
q; defectũ publicauit. Nec eim
fabula hanc veritatẽ pretendit
quia ſic multi magnificare ſe vo
lentes/vltra modꝫ ruinaꝝ paci/
untur. Inſup titus liuius li. ij. de
vrbe odita. introduxit fabulaꝝ
de aſpiracõe membroꝝ/ꝓtra ſto
machum. ex hoc q omnia aſu
mebat in quibꝫ laborabant mẽ
bra/Et cum fuiſſꝫ adiudicatũ/q
ſtomacho nichil dare. membra
omnia languerũt Vnde oportuit
ſtomacho iterum dare intra vt
membris diſtribuere. Nec ſiq
dẽ fabula hanc ꝑtendit veritatẽ
quia ſe; multi alienis bonis de/
rogant/a quibꝫ tamen ſuſten/
tant. et cum ꝓtauerũt illorũ
deſtitucõe: ipſi ꝓtantes indi/
genticres fiunt. Illiuſq; vel il/
loꝝ poſtulant reſtitucõem cui vel
quibus ſubtrahendꝫ ſuaſerunt
Hanc eciã eandẽ fabulã intro
duxit policratus li. vi. c. ij. Ex
quibꝫ omnibꝫ clare pateſcit po/
emata non eſſe repudianda. eo
modo quo aliq poetriam igno/
rantes repudiant. quia teſte po
licrato li. vij. c. iiij. Sicut mãt
omnia aiancia fuerũt oceſſa ho
mini. excepto q non debuit cõ
medẽ carnẽ cũ ſanguine. vt pz
Geñ. ix. Sic omnes ſcripture
tam poetaꝝ q̃ eciã gentiliũ le/
gi poſſunt ad vtilitatẽ. Excluſ
tamẽ errorib̃ quã ꝑ ſanguinem
intelliguntur :.

De ariſmetrica ꝑm yſidorum
Capitulum ſextũ

Ariſmetrica ẽ diſciplina
numẽorꝝ. Greci vo nu/
merꝝ rithmõ vocãt/quã
ſcriptores ſecularium lãꝝ inter
diſciplinas mathematicas ideo
ꝑmã eſſe voluerũt. qm ipa vt ſic
nulla alia mdigꝫ diſciplina Mu
ſica autẽ q geometria et aſtro/
nomia que ſecunt vt ſint atq;
ſubſiſtant iſtius egent auxilio

De autoribꝫ ariſmetrice

Numeri diſciplinam apud
grecos primam pitagoram/nũ/
cupant ſcripſiſſe. ac demde a
nichomacho diffuſius eſſe di/
ſpoſitam/quam apud latinos
primus Apuleius. demde Boe
cius tranſtuleruntur :.

Nõ putetur fabula q dicto quinto alienis bonis q̃ ꝑ quibꝫ ſuſtentant

Quid sit numerus

¶ Numerus autē ē multitudo ex vnitatibꝫ ꝯstituta Nam vnū semen numeri esse non numerū dicimus

¶ Vnde sint numeri dicti

Numero nūmus nomē dedit et a sui frequentacione vocabulū indidit vnus a greco nom̄ trahit Greci enim vnum enna dicunt Sic duo et tres quos illi dya et tris appellant q̄tuor vero a figura q̄drata nomen sumpserūt quīqꝫ autē nō secūdum naturā sed secūdꝫ placitū volūtatis vocabulū acceperūt ab eo qui numeris noīa indidit. Sex autē et septē a greco veniūt. Inmultis enim nominibꝫ que in greco aspiracōnem habent. nos pro aspiracōe sic ponimus Inde est ꝙ hexa sex et ꝓhepta septē sicut ꝓherpillo herba serpillum. Octo vero translacionem sicut illi et nos. ita illi yrea nos nouē Illi deca nos decē. Dicti sunt autē decē a greca ethymologia eo ꝙ ligent et cōiūgant infra iacentes numeros Nam desmos cōiūgere vel ligare apud eos di² Porro viginti dicti sunt decē bis geniti. v. pro. b. littera posita Triginta ꝙ trinario denario gignantur. sic vsqꝫ ad nonaginta. Centum vero vocati a cantu qđ est circulum. Ducenti a duo centū. sic et reliqua vsqꝫ ad mille Mille vero a multitudine. inde et milicia quasi malicia. inde et milia quasi milacia que greci muocata littera mirriades vocant :.

Quid prestant numeri

¶ Ratio numerorum contemplanda est in multis sanctarū scripturarum locis quantū misterium habet elucet Non em̄ frustra in laudibus dei dicitur Omnia in mensura numero et pondere fecisti. Senarius nāqꝫ numerus qui partibꝫ suis perfectus est et perfectione mūda quadam numeri significatione declarat. Similiter et quadraginta dies quibꝫ moyses et helyas et ipse dominus ieiunauerunt sine numerorum cognitione non intelliguntur. Sic et alij in scripturis sacris numeri existunt quorum figuras non nisi noti huius artis scire soluē possunt. Datū est eciam nobis ex aliqua parte sub numerorū cōsistere disciplina quando horas per eam discimus quando de mensiū curriculo. qn̄ spaciū anni redeuntis ꝯgnoscimus. ꝑ numerū siq̄dē ne confundamur instruimur. Tolle numerū in rebꝫ omnibus et omnia peunt Adime seculo cōputū et cuncta ignorancia ꝯplectitur. nec differri possunt a ceteris animalibꝫ que calculi nesciunt rationem

¶ De geometria et eius inuentoribꝫ C. vij.

Geometria disciplina p̄mum ab egipcijs reperta dicit̄ / q̄ vndante nylo et omnibꝫ possessionibꝫ eius limo obductis / in cuum terre diuidendo per lineas et mensuras nomē arti dedit / que deinde lacius acumine sapientū perfecta et maris et celi et aeris spacia metiunt̄. Nam ꝓuocati studio sic cepunt post terre dimensionem et celi spacia q̄rere. quāto interuallo luna a terris. a luna ipse sol distaret et vsq; ad verticē celi quanta se mensura distenderet. Sicq; interualla ipsa celi orbisq; ambitū p numerū stadiorū ratione probabili distinxerūt. Sed quia ex terre dimēsione hec disciplina accepit ex inicio sui et nomen seruauit. Nam geometria de terra et de mensura nuncupata est. Terra eīn grece ge vocat̄. metra dicit̄ mensurā. Huius discipline ars cōtinet in se lineamenta interualla. magnitudines et figuras dimensiones et numeros :.

De diuisione geometrie

Geometrie quadriptita dimensio in planum in magnitudinē numerabilē. ī magnitudīe; rationabilem et in figuras solidas. Plane figure sūt q̄ ⁊ lōgitudīe ⁊ latitudīe ꝯtinen² q̄ sūt iuxta platonē quinq;. Numerabilis magnitudo est que numeris arismetrice diuidi potest. Magnitudines rationales sūnt quoꝝ mensuram scire possumus. Irrationales vero quoꝝ mensurē q̄ntitas ꝯgnita nō habet̄. Figure solide sūnt q̄ longitudine ⁊ latitudine ꝯtinent̄ vt est circulus

De differencia Arismetrice. geometrie et musice

Inter arismetricam. geometriam et musicam hoc interest vt media inuenias in arismetrica primo si queris cōiungis extrema et diuidi facis mediū vtputa fac extrema esse sex et duodecim simul iungis et faciunt decem et octo ꝑtitis mediā et facis nouem quod est analogicum arismetrice vt medie q̄ monadibus superat primū hijs superetur ab extremo. superant sex tribꝫ monadibꝫ hijs supa² a duodecī. Secundū geometriaꝫ vero ita queris extrema multiplicata tantum faciunt quantū et media duplicata vtputa sex et duodecim multiplicata faciunt septuagies dispōdius media octo et nouem duplicata tantundem fatiunt. Secundum musicam ita qua primi parte superat medius primum et eadē extremi ꝑte supat̄ medius ab extremo vtputa sex et octo duabus ꝑtibus supant q̄ due ꝑtes sūt tercia senarij ꝑs media ꝑte octaua sic vt quatuor supatur ab vltima ꝑte q̄ est duodecima cuius tercia pars sunt q̄tuor

Quomodo numeri infiniti existunt

Numeros autem infinitos esse certissimum est. quoniã in quocumq; numero finem faciendum putaueris idem ipse vno addito non dico augeri sed q̃ tumlibet sit magnus et quamlibet ingentem magnitudinem seu multitudinem continens in ipsa racõe atq; sciencia numerorum non solum duplicari verum eciam multiplicari potest ita vero suis quisq; numerus ꝓpietatibꝫ terminatus vt nullus eoꝝ par esse cuicũq; alteri possit Ergo et dispares inter se atq; diuersi et singuli quiq; finiti sunt et omnes infiniti sunt :.

De Musica et eius inuentoribus C. viij.

Aritis musice vtilitates describere. Ad declarationem huius ꝓpositionis animaduertendum q̃ teste Aristotile viij. policoꝝ. iuuenes debent erudiri in musicalibus Nempe iuuenes plus ceteris hominum statibus in cõtinua mutabilitate demoliuntur lasciuijs infestantur. Ipsis igitur vtile si operibus de bonorum genere complacenter adhereant. alias enim iuuenis lasciuie deseruiet. itaq; cum senuerit impietatis amator erit. Quoniaꝫ vt dicit v. Ethicoꝝ. In hijs delectari nobis ẽ naturale in q̃bꝫ ab infancia delectari ĩcepimus Si igit̃ iuueĩs in musicalibꝫ eam repiat ꝯplacenciã quã in vanitatibꝫ q̃rere solet. sibi tunc facile apparebit que praua sunt relinq̃re et potiori ꝯplacencie animũ adhibere. Ex quibꝫ colligit̃ prima musice vtilitas que est iuuenes a malis complacencijs reuocare. Alia vtilitas est quia letificat tristes. eciam letos magis ac magis letificat. vt ponit Aristotiles in suis ꝓpleumatibus. pte xix. ꝓpleumate primo Et idem Aris. x. politicoꝝ. Anima inq̃t naturaliter delectat̃ in musica et facit animas sic intẽtas vt nichil aliud cogitet̃ sicut dicit Cassiodorus. Rursus ꝯstãtinus in suo viatico r̃fert orpheum dixisse q̃ multũ in hoc q̃ ꝑ suã musicaꝫ mutabat principũ corda de tristicia ad leticiã. Ceterũ musica excitat dormientes et dormitare facit vigilantes. sanat a melancolia Vnde Aris. viij. politicoꝝ dicit q̃ musica est amica omĩ etati et signant̃ iuuenili Vnde musicã amant animalia sic̃ boues. cerui. aues. ⁊ pisces Nam aues incessant̃ cãtãt si audiant cantãtes seu canẽtes et pisces ad melodyã ꝯgregantur Vñ r̃fert Agellius li. xviij. noctũ actitaꝝ q̃ arrion in mari ꝓiectus a delphinis saluatus ẽ eo q̃ cithara dulcẽ sonũ ꝑegat p̃usq̃ subm̃gẽ. Et idẽ r̃fert pli.

fingit et ouidius q orpheus ci
thare carmine arbores ogregauit
Huius autem artis melodiam non
perpendens rex iuda aut sal
tem de musica male iudicans
aures suas in aures asinales mu
tatas habuit dixerat enim q deus
pan dulcius armonizabat cum
cannis segitalibus quam appollo
cum cythara Et licet hec fictio sit
tamen designat sano intellectui
armoniam debere placere

De inuentoribus musice

Musice inuentores designare
Ad cuius euidenciam omemo
remus ea que legimus Referunt
enim greci pictagoram philoso
phum musice artem ex sonis mal
leorum primus excogitasse Audiens
enim ex malleis sonorum dispa
ritatem atque melodiam causari
Conclusit merito armoniam hu
mana voce per amplius fieri posse
Huic eciam narrationi alludunt
Boecius et macrobius Alii
autem Jubal musice inuentorem
extitisse de quo tradunt hysto
rie q cum artem musice adinuenisset
in columpna duplici eam scrip
sit quarum vna marmorea et
altera latericia Audierat enim
adam prophetasse duo mundi fu
tura diluuia vnum videlicet aq
um et aliud igneum vt igitur
ars per eum inuenta non deleretur
ipsam in marmore scripsit ne
per aquam periret et in lateribus
ne incendio vreretur Unde Jo
sephus has duas columpnas
narrat in terra syrie hucusque per
mansisse Huic autem alludit
moyses Genesis quinto patrem enim
musicorum ipsum appellauit Ce
terum aliqui dicunt moysen musi
ce inuentorem fuisse ab aquarum
sonitu armonias primus perpen
disse Rursus quidam armo
nias dicunt a celorum motibus
originem accepisse affirmantes
q ex celorum motibus maxima
consurgit melodia ratione con
fricationis corporum celestium
in quibus maxima creditur ami
cicia seu concordia vt docuit em
pedocles Insuper affirmauerunt q
ab orbibus celestibus maxima
causatur melodia sed non per
pendimus eo q vt dicunt ab
exordio natiuitatis sub orbibus
nutriti sumus seu fuimus et
ita assiduitate audire non cre
dimus Ad robur autem sue
ymaginationis adducunt ex
emplum de hijs qui a iuuentu
te nutriti inter fabros malleo
rum ictus aut non audiunt
aut saltem se audire non acten
dunt Huic opinioni proximus
videtur fuisse plato qui super
quemlibet orbem vnam syrenem
stare putauit Horum autem
opinionem reprobat Aristoti
les libro de proprietatibus ele
mentorum Harum autem nar
rationum contrauersia nec ra
cione nec experiencia dissolui potest

Non eñ racõe quia in facto hy
storiarũ narratoribꝫ credẽ opor
tet Nec expiencia quia p̃dicte
narracões nostra tempa p̃cesse//
rũt. Arbitrandum est tamen ꝙ
multi fuerũt inuentores iuxta
varietatẽ tempum ⁊ regionum
Si antẽ q̃ramus quis inter om
nes inuentores p̃us vel p̃or exti
terit/puto ꝙ ipse Jubal fuit q̃a
cẽteros tempe p̃cessit. Sacra
eñ scriptura ipsũ inuentorẽ con
memorat. alios autẽ nequaq̃

¶ De Astronomia et eius
inuentoribꝫ C. ix.

Astronomia est astroꝝ
lex que cursus sydeꝝ et
figuras et habitudines
stellarũ circa se et circa terrã in//
dagabili ratione pcurrit. Astro
nomiam primi egipcij inuene//
rũt. Abraham autem instituisse
egipcios astronomiam Jose//
phus auctor asseruerat. Greci
autẽ dicunt hanc artem ab ath
lante prius excogitatã. Ideoq;
dictus ẽ sustinuisse celũ. Quis
quis autẽ ille fuit motu celi ra
tione animi excogitatus p tem
porum vices per astrorum ratos
diffinitosq; cursus p interuallo
rũ spacia moderatã cõsiderauit
dimensiones quasdã et nume
ros que diffiniendo ac secernẽ
do ordinem nectens astrologiã
repit. in vtraq; eñ lingua diuẽ
soꝝ sunt quedã de astronomia
scripta volumina inter quos tñ
ptolomeus rex alexandrie apd
grecos precipuus habetur. Hic
eciam canones instituit/quibꝫ
cursus astrorum inuenitur :.

Athlans inuentor astronomie

ptholomeus

De differencia astrono//
mie et astrologie

¶ Inter astronomiam ⁊ astro
logiam aliquid differt Nam
astronomia celi conuersionem
ornatus. ortus. obitus. motusq;
syderum ꝯtinet vel qua ex cau//
sa ita vocent. Astrologia vero
ptim naturalis ptim supersticio
sa est Naturalis dum exequit
solis et lune cursum/vel stellaꝝ
certas tẽporum stationes. Su
persticiosa vero illa est quaꝫ ma
thematici sequunt/qui in stel//
lis auguriant. Quiq; eciã xij.
celi signa et per singula/anime
vel corpis mẽbra disponũt. Sy
derũq; cursu natiuitates hoĩm
et mores predicare conantur :.

¶ Sequitur de astronomie
ratione

Astromomie racõ moĩs pl'imis
ꝯstat. diffinit eñ q̃d sit mũdus
quid celum. quid spere. situs.
et cursus. quid axes celi et poli
quid sint clymata celi. et quid
cursus solis et lune atq; astro
rum :.

¶ De Medicina Capitu//
lum decimum

Medicina est q̃ corpis vel
tuetur vel restaurat sa//
lutem/cuius materia
versatur in morbis et vulneribꝫ

Ad hanc autem ptinent non ea tantū que ars eorū exhibet/ qui ꝓprie medici nominant̄/ ꝫ eciam cibꝰ et potus/ et tegimē defensio homīs est atq; munitio q̄ nr̄m corpus aduersus extnos ictus casusq; seruatur :-

De nomine eius

¶ Nomen autem medicine a modo id est a tempamento impositū existimatur/ vt non satis sed paulatī exhibeatur. Nam in multo ꝯtrista t̄ natura/ medio-criter autē gaudet. Vnd̄ et qui pigmenta et antidota satis vel assidue biberūt vexantur/ immoderatio em̄ omnis non salutē/ ꝫ periculum affert :-

De inuentoribꝰ eius

¶ Medicine autē artis auctor et repator apd̄ grecos ꝑhibetur appollo. hanc filius eius escolapius laude vel ope amplificauit. Sed postq̄ fulmīs ictu escolapius interijt/ interdicta fert̄ medendi cura/ et ars simul cū auctore defecit. Latuitq; ꝑ annos pene q̄ngentos vsq; ad tēpus artaxersis regis ꝑsaꝝ. tunc eā reuocauit in lucē ypocrates ab asclepio prē geītus ī īsula cheo

De auctoribꝰ legū C. xi.

Moyses gentis hebrayce ꝑmus oīm diuinas leges sacris litteris explicauit. Et Foroneus rex/ grecis ꝑmus leges/ iudiciaq; cōstituit. Mercuius termegistus ꝑmus leges egipcijs tradidit. Solon ꝑmus leges atheniēsibꝰ dedit. Ligurgus ꝑmus lacēdemonijs iura ex appollinis auctoritate cōfinxit. Numa pompilius qui romulo successit in regno/ ꝑmus leges romanis edidit. Demd̄ cum populus sediciosus magistratus ferre non posset decem viros leges scribendum curauit. Qui leges ex libris solonis in latinum sermonem translatas duodecim tabulas exposuerunt. Fuerunt autē hij Appius Claudius Gemucius Veterius Julius Manlius Sulpitius Sextius Romelius/ postumus. Hij decem viri legum scribendarū electi sunt. Leges autem redigere in libris ꝑmo consul pompeius instituere voluit/ sed non perseuerauit ob detractorū metum. Deinde cesar cepit id facere sed ante īterfectus est. paulatim autem antique leges vetustate atq; incuria excoluerūt/ quarum et si iam nullus vsus est noticia tamē videtur necessaria. Noue a cōstantino cesare ceperūt et reliq̄s succedentibus. Erātq; ꝑmixte et inordīate. postea theodosius minor augustus ad similitudinē gregoriam et armoginiam codicem factū constitutionem a ꝯstantini temporibꝰ sub ꝓpo cuiuscūq; impatoris titulo disposuit quē a suo nomine theodosium vocauit :-

ollo inuentor arte
edicine

De regimīe ciuitatis C. xij

Politica dicī a polis qd̄ est ciuitas / et ycos qd̄ est sciencia / quia finis politicē sciencie est ciuitatem bene regi. Unde sciencia politica ē sciēcia q̄ vrbes regūt̄ seu respublica dirigit̄ vt pace respublica fruat̄ vt satis īnuit augusti. libro. xviij de. ci. dei. politica igitur ocerunt regimē ciuitatis Est autem ciuitas quasi ciuiū vnitas. Et ꝓm̄ phō. xv. ethimo. Ciuitas est ocors hominū multitudo societatis vinculo aduna ta que aliqñ vrbs vocata est. Et aliqñ respublica nominat̄ / quā diffiniens scipio dicit eam esse rem populi. Populus autē dicitur q̄lib; multitudo que habet omunionē et osensū ad communē vtilitatē Hec nārat Auḡ. li. ij. de ci. dei. Et phō. xix ethimologiarū. Aduertendū q̄ respublica est sicut corpus qd̄da; quod diuino munere aminatur et regitur. vt tangit Pelymandus m Cronicis li. xi. Huius autē corpis caput dicitur princeps / et senatores cordis locum tenent. Judices autē et p̄sides tenent locū oculorū et aurium / et oratores locū lingue. Ceteris q; mēbris psone alique reipublice opari possent. Dicun̄ autē senatores a senio eo q̄ antiq̄tus senes in senatores eligebantur Quorum institutionem Romulus muenit / et nomina eorum / presente populo / m tabulas aureas contulit. Olimq; filij senatorum illi dicebantur / qui nascebantur tempore quo patres senatores erant. Alij vero non et hoc scribit vlpianus suo labio vt patet m digestis libro primo. Iursus m politia eligendus est princeps / nisi ꝓm̄ gemūtam principatum quis obtineat. qui princeps non cupidus / aut vicios mueniatur. Unde Tullius li. de paradoxis Quomodo mquit imperabit vi bi / q̄ nō potest cupiditatibo imperare. Sic frenet ergo princeps libidines. spernat voluptates. iocundiam teneat. auaticiam coherceat. / ceteras animi labes repellat. Principes eciam eligi non dēt nimis paupes / aut nimis diuites. Dū olī put nārat Valerius li. vi. duo viri coā scipiōe / vt ad hyspaniā mitterent̄ coā senatu ostendebant. / quorū vnus diuissimus. alius pauperimus. de quibo scipio ait Neut mquit michi placet. eo q̄ alter michil habet. / alterū michil satis ē. Cetera īdignus ē principatu ad̄ gdu supiori / q̄ se nō bñ regit m inferiori. vt poīt poēnus li. xij. Nec debo; q̄s appetē regnū vel p̄ncipatū / q̄a teste seneca de bñficijs li. iij. regnū ē nolle ēgnare cū possis. vñ poeta. aspeius michi ē hūili cū tēdit ī alū. et gaudio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si vis bene duci certo te omit te duci. Illud tamen eacij se pius accidit. In libro eim sermonum ait. Populus quoq; stultus honores sepe dat indignis. Et Claudianus in maiori Iam nūc ad aulmia rex iiustos creuisse q̄rot. Tollunt m altū vt lapsu grauiore ruant. Quibusdam tamen princeps nullus placet. omnibusq; detrahūt Illudq; Sidonij in epistolari suo li. v. dicere viden². Dicunt eim. Si eligimus humilem vocat abiectus. Si erectū: superbo Si doctū: inflatus dicet. Si imperitū: irridebit. Si seuerum: crudelis est. Si indulgentē facilitē culpabit. Si simplicem despicietur. Si diligentē: suspicioſus credetur. Si quietū ignarus vocabit. Si abstinentē auarus. Si bene pascentē: gulosus putabitur. Vijs igit nulla virtus placet. Quicq̄d fit tamen virtuosi semp eligendi sūt in principes quorū odictiones et mores enarrat Helymandus vbi supra. Princeps mgt ostitutus nō multiplicabit sibi eqs nec subditis erit onerosus neq; multiplicabit seruos nec canes nec bestias. sed quod satis est tenebit. hystriones mimos lenones meretrices repudiabit inferiores non corrumpet exemplo. quia teste Claudiano li. iij. mobile semp mutatur cū principe vulgus. proceresq; non habebit plures. litteris intendet. et cum iudicabit: ad alterā partē non declinabit. deum precipue colat. munera non acceptabit suosq; officiales frequent non mutabit. Vnde Tyberius put refert Josephus pauratores suos vix aut nunq̄ mutabat. in hoc eim se dicebat pcere plebi. Nā pauratores scientes ad modicū tempus habere procuationes: quicquid possunt rapiunt.

¶ Quomodo principes subditos suos defendere et diligere debent C. xiij.

Principes habeant milites bellicosos qui pliari debent. non pro iniuria vel vindicta inferēda. sed p iniuria repellenda. patriaq; defensanda. Nec debent timē viri bellici q̄ deo non placeant. quia sanctus dauid bellis intēdebat Et Centurio piter qui dño ait Domīe non sum dignus ꝛc. hc Augu. ad bonifaciū. Et idē Augu. li. de verb domini. Militari mgt non est delictū. sed ꝓpter pdam militare peccatum est. nec rempublicā gerere criminosū ē Sed ideo agē rēpublicā vt diuicias augeas. videt esse dāpnabile. Vsi pliari nō debēt fieri auiditate ā crudelitate ꝫ pacis studio geranē q mali cohceanē et bonos subleuenē. Vsi Greg. vniuersis militibus neapolitanis scribēs

Nō p nūc Recte Mi Inter

Summa inq̄t milicie laus int̄
alia bona merita hec est obedi//
enciā rei puplice vtilitatibꝫ ex//
hibere Ceterꝫ ysiderus libro·ix·
ethymo· Justum ē inquit bellū
quod ex edicto geritur de rebus
repetēdis/ ā pulsandoꝝ hominū
causa· Vnde Augu·li·q̄stionum
dominus īquit deus noster ad
ihesum naue iubet vt cōstituat
sibi ētrorsū insidias scꝫ insidiā
tes bellatores ad īsidiandū ho//
stibꝫ· Et ibidē iusta inq̄t gere//
bant̄ bella a filijs israhel cōtra
amorreos a quibus amorreis
trāsitus negabat̄/ qui iure eq̄s//
simo humane societatis patrie
debebat· Aduertant autē bella
tores vt non p̄lient̄ iniuriā in
ferendo/ sed ab iniuria se defen//
dendo· Vnde Amb· li· p̄mo de
officijs Non inferēda sed inpel
lenda iniuria lex virtutis est
Et Anastasius papa· q̄ inq̄t po
test obuiare et ꝑturbare ꝑuer
sos et non facit· nichil aliud est
q̄ fauere inpietati eorum occul
to qui manifesto facinori defi//
nunt obuiare· Eandem senten
ciam tangit Amb li· de officijs
Et Hieroni· sup̄ Sophoniam
Rursus helymandus vbi supra
dicit principeꝫ sic debere viuere
vt a subditis diligat̄ Nam co
drus athenienſ rex ꝓ victoria
populi sui seipsū morti tradidit
Nam mutato regio habitu fru
menta colligens castraq̄ hostiū
ingressus a milite quē falce in//
iurgio percussit interfectus est
Rex autē aut princeps sic suos
diligat/ vt pro ipsis mori nō ti
meat· vnde Julius cesar dicere
solitus erat· Dux inq̄t qui non
laborat vt militibꝫ carus sit/ mi
litē nescit amare· Vnde Señ·
Si vis amari ama/ Nam Ju//
lius pistorem vinculauit/ eo q̄
sibi meliorem panem q̄ ceteris
militibꝫ attulerat· Alexand̄ q̄ꝫ
videns militem suum macedo//
nem pre nimia senectute frigo
re obstupefactum de sede subli//
mi descendit et de suis mani//
bus dictum militem in sede po//
suit/ Nam princeps qui a suis
militibus non diligitur/ tamq̄
tyrannus dominatur/ nec secu//
ritate vbi est fruitur· Vnde cum
Dyonisius tyrannus iuberet su
um corpus a multis militibus
custodiri plato ei dixit· Quod
inquit malum fecisti vt a tot
militibꝫ custodiri habeas· Vnd̄
Claudianus· Nō sint excubie
non circumstancia tela tueatur
amor ꝛc̄· q̄si diceret· Qui ama//
tur non indiget custodia :·

De legibus et inuento//
ribus earū Ca·xiiij·

Policia legibus dirigē
da est· Teste autē ysi//
doro quinto Ethymolo
giarum/ leges aut diuine sunt/
aut hūane/ lex autē diuīa gēti
hebree ꝑ moysen p̄mitus data

Legum autē humanarū plures
fuerūt inuentores. sicut Foro-
neus rex qui grecis primus le-
ges iudiciaq; constituit Et mē
curius trimigistus egipciis le
ges tradidit. Solon vero athe
niensibꝰ. et Ligurgus macedo-
niis iura ex appollinis auctorita
te ꝯfinxit. Et numa pompilius
qui romulo successit in regno
p̄mus leges romanis tradidit
Et postmodꝰ viros quosdam de
creuit qui transtulerūt in latinū
leges ex libris solonis. Fuerūt
autē ibi ordinati ꝑ eum Appius
Claudianus. Germicius. Vete
rius. Julius. Manlius. Sul-
picius. Sextinus. Curacins.
Romulus. Postumus. Aduer
tendꝰ autē ꝙ leges diuine p̄fe-
rēde sūt humaīs Vnde Gracia-
nus. Constitucōes inq̄t p̄ncipū
ecc̄iasticis legibns postponende
sunt. Vnde Helymādus in cro
nicis li. xi. Humane inq̄t leges
eatenus valent q̄tenus a diui-
nis non discrepūt. alioq̄n falsū
est qd̄ in lege scriptū est Quod
principi placet sc; deo: legis
habet vigorē. Ceterū sciendꝰ est
ꝙ sicut lex ē ꝯmune p̄ceptū. sic
ex ꝯmuni ꝯsensu ꝯfici debet. vt
trahitur ex sūma Azonis. Vnde
Papinianus li. i. diffinitionū
lex inquit est ꝯmune preceptū
virorū prudentiū. que lex fieri
non debet ꝓp̄ter aliquē casū p̄-
ticularē. sed ꝑ cohercōe malorū
que vt ꝯmuniter ꝯtingere pos-
sunt reipublice vt ponit Julius
celsus li. i. Vnde legis effectus
est imp̄are. vetare. punire. inq̄t
modestinus li. p̄mo regularum
Princeps igit̄ non solū armis
sed eciaꝫ legibꝰ rempublicā de-
bet defensare. vt tāgit Justini-
anus li. institucōm. Rursus ad
uētendꝰ ꝙ ius canonicū et ciui-
le qd̄ ammodo sunt p̄tes politi-
ce ita ꝙ politica sciencia est con
munis ad omnia iura Vnde ius
nomē generale est. lex autē spe
cies eius. Vnde ius dicit̄ quia
iustū est seu dicit̄ a iusticia. vt
vlpianus li. i. institucōm lex
aūt di² a ligando q̄a ligat. aut
ab eligendo quia eligit̄. Sunt
autem multe species iuris. qd̄-
dam ius dicitur publicū quod
pertinet sacerdotibus vt magi
stratibus. Aliud priuatum. qd̄
ad vniuscuiusq; pertinet vtili-
tatē. Quoddam eciam est ius
quod vocatur gencium quod cō
cernit id quod debetur deo et
parentibus. vt ponit pompeius
Aliud est ius pretorium qd̄ pre
tores introduxerunt pro salu-
te reipublice quod conmemo-
rat Papinianus libro primo
diffinitionum quod dicitur po
sitiuum quia positum est ab ho
mine. Aliud est ciuile quod per
tinet ad populum vel ciuitatem
diuina humanaq; causa insti-
tutū seu ꝯstitutū. Aliud est ius

quiritū idest romanum quia q̄-
rites et romani ipm̄ invenerunt
Jus autem canonicū dicitur ec-
clesiastica institucō Cuius plu-
rimi fuerunt scriptores primus
fuit ysidorus qui primus scripsit
libꝝ appostolicū decretorū demd
yuo episcopus carnotēsis. Re-
gulas canonū per capitula ordi-
nauit et ad numerū decē libro
rū redegit Multeq; abbreuiacō-
nes postmodū facte sunt q̄rum
auctores non occurrūt Verū q̄
gracianus decretū scripsit Ceterꝝ
aduertendꝫ q̄ ius ciuile a dua-
bus ciuitatibꝫ emanauit. sicut
ab athenis et lacedemona. Vñ
regnante Joab in regno iuda
ligurgus q̄cumq; precepit p̄us
obꝫuauit. vt tangit Justinus
li. iij. p̄mo enim statuit vt auri
et argenti vsus non haberet. ter-
rasq; et patrimonia per equalia
diuisit et ꝯuiuari omnes pub-
lice iussit. iuuenesq; vna sola
veste p̄ anno vti. virgines vo-
luit absq; dote desponsari Mul-
ta aliaq; decuit narracōe longa
Rursus apud romanos postmo
dum creuit. Vnde Pompeius
in suo singulari enchiridion tra
dit romulum diuisisse romam
ī tres ptes q̄s curias appellauit
quia ibi cause agebant. leges
q; fiebant in predictis curijs q̄
omnes ꝯscripte fuerūt tempore
sixti papirij qui fuit tempe tar
quinij supbi liber autē illarum
legum vocatus est liber papiria
nus non q̄ papirius eas fecisꝫ
sed quia eas ordinate scripsit
postmodꝫ autē roma decē viros
instituit qui leges a ciuitatibꝫ
grecoꝝ collegerūt quas suscepe
rūt scriptas in decē tabul' ebur
neis. datūq; fuit illis posse vt
illas leges corrigerent. et ideo
duas tabulas p̄dictis tabul' ad
iūxerūt. Vnde leges xij. tabu-
laꝝ vocabant quia duodecī ta-
bule in omnibꝫ erāt. Post hoc
appius claudius leges reduxit
ad libꝝ vnū. et flauius scriba
libertinus populo tradidit. Vñ
senator fieri meruit Demd cor-
micanus primus scienciam iu-
ris ciuilis publice professus est
Verū q̄ papirius publius le-
ges regias p̄mus ī vnū redegit
volumē Et appius claudius xij
tabulas ex legibꝫ scripsit. pub
vero x. libros reliq̄t iuris. ma-
culius totidē. brutus septem Et
mucius publij filius iuris ciui
lis scienciam ad libros octo re
degit qui digesti sunt ab ausu-
dio vocati Multiq; alij scripse-
rūt q̄rū fama vetustissima ē. de
nouellis autē mēoria publica ē

De yconomica arte C. xv

Yconomica ē ars vel sci-
encia qua domesticarū
reꝝ ordo sapient' dispo-
nit' vt inquit ysidorus li. Ethi-
mologiarum. Richardus au-
tem libro exscriptionū dicit q̄

ita gubernatur domus

yconomia est sciēcia q̄ familiaris officij cuīā mediocri disposicōe ponens distribuit. Hac ergo sciencia indiget quicumq; patrifamilias vt suam domum sapienter regat et dirigat. quia dominus ex domo honestat. vt tāgit Tul li. de officijs Nam decorū valde est patrie domus illustriū virorū habere. vt tāgit idem li. ij. Vnde tullius ora salustiū ēprobando ipsū dicebat Nec quicquid inquit turpius domui tue q̄ tu. Et Valerius maximus li. ij Quid p̄dest esse strenuū si domi male viuitur Et ibidē. quorū opa splendore suum p̄cul obtinuisse videntur eorū dignitatē indignum est et deforme domi collabi. Vnde tibullius. Quid p̄desse potest pōdus graue diuitis auri. aruaq; pinguia si fundant munera boues. Quid we p̄dest domus sirmis munita colūpnis. auīteq; trabes. quasi diceret ista nichil p̄desse. nisi domus recte gubernetur. Ideo Seneca li. de quatuor virtutibo dicit q̄ sapiens non debet velle wcari dominus a domo. ꝗ domus a domino debet nuncupari. Circa igit regimen domus. maxime attendēdū est ad regimē vxoris. quia nichil est crudelius infesta muliere vt ponit Fulgencius libro suarū mitologiarū. Si tamen mulier bona fuit domum optūe disponit. vt autē bona sit maximū remediū est si vir ipse bonus sit. Vnde narrat Victorinus ora Jouinianū li. p̄mo de quodam qui cum vxore sua pudicissime vixit. vnde cum os ei feteret ipso ignorante sibi quidā improperauit. et tunc vxori sue dixit. cur ei non intimauerat que respondit. putabam inq̄t omnibo viris sic os olere. Ita q; summa castitas in amlōbus fuit Vnde tibullus li. p̄mo. Casta p̄cor diuum. maneas sancti q; pudoris Assideat custos sedula semp anus. Qui versus p̄tendunt vt fidelis custodia assit mulieri. quia mulier de se fragilis est. facilitereq; decipitur Vnde narrante valerio maximo Socrates cuidam querenti an sibi expediret nubere. an non. respondit penitenciā se facturū quodcumq; fecisset Si inquit non nupseris. solitudo te affliget. et si vxorem duxeris. sollicitudo acitabit. Fortassꝗ autem ideo onugia sunt onerosa quia decenti non otrahunt amore ꝗ cupiditate interueniente fiunt. Vnde narrat Valerius li. vij. de quodam qui habens vnicā filiā petiuit a themistide pho vtrū eam pauperi et p̄bato vel diuiti non probato daret Cui ille respondit. Melius inq̄t est virū pecunia q̄ pecuniam viro indigere. Narrat etiam de filia

que onugia id est onerosa

Mo pulchra sunt

Catonis marcia noie iunioi q
ui peteret ab ea. cur pdito vivo
Denuo non nuberet. respondit
non se muenire virū qui magis
vellet se q̃ sua. Nō sunt vxores
ꝓter pecunias assumēde. alias
enim coniugia male fiūt. nam et phi
plures timētes i cōiugio fraudai
nubere distulerūt. Nam cicero
rogatus ab hircio vt post repu
diū terencie sororē eius duceret
omnino facere supersedit dicēs
non posse se vxori et phye pariter
opam dare. nā si pulchra fuerit
difficile est custodire q̃ plures
amant. si autē ēpis molestū ē
possidere q̃ nemo dignat habē.
plures ergo nubere cōtēpserunt
Coniugia tam licita sūt dum
modo iuste contrahūt. Quia teste
Ouidio libro de remedys Tur
pe vir et mulier modo uncti p
tinus hostes. qa siat qd malo
titulo iūctū ē malo termiāt. fie
plurima q; cōtingunt incomoda
Vnō terencius vno qq; aio omīs
socius odert nutus. Ecce odiū
Et Ouidius li. methamorph.
Inmmet ericio vir coniugis illa
mariti. Iurida tribiles miscet
aconita nouerce. Filius ante
diem pmos inquirit in annos
Ecce labores. Sed etiam plura
insurgūt incomoda vtputa edu
catio filiorū. corporisq; ꝓprij cu
stodia. Rursus aduertendū q̃
yconomia exigit filios debite
nutriri. Vnde Quintilianus li.
pmo. Vtinam inquit liberorū
nostrorū mores non pderemus
Nam mollis educacō quam m
dulgenciā vocamus. nerues om
nes mentis et corporis frangit.
Itaq; pueri sunt corrigendi nō
tamē nimis aspere. quia teste
Quintiliano li. ij. Ingenia pu
erorū nimia emendationis se
ueritate deficiunt. nam et despe
rant et dolent et nouissime odi
unt. et qd maxime nocet est
quia dum omnia timēt nichil
conantur. moderate igitur sunt
corrigendi. Sed multi non at
tendunt qui tamq̃ viros. pue
rolos contiunt. vt ponit Vale
rius li. ij. Alij vero liberos suos
non instruunt. Cuius oppositū
Augustus cesar legitur fecisse
Nam filiam suā et nepotes iussit
lanificio ministere. vt ponit
Suetonius li. ij. de xij. cesaribus
Rursus paterfamilias suos de
bet discrete regere seruos non
spernendo sed amabiliter allo
quendo. Vnde Seneca ad lucil
lum epistola xlvij. Illos inqt
rideo qui turpe estimant cū ser
uis suis cenare. Hoc enim sup
bia faciunt vt cenante domino
stancium seruorū turba circum
stet. Vnō didimus rex bragma
nor; ad alexandrū magnū. In
homines nostri similes seruitu
tē non ponimus. alioqn seuicia
ē in obsequiū cogē eos qs nos
fratres eadem natura pgenuit

Nō de
Iupe gnos

Nō puros mal
debite corrig

et quibꝫ a deo patre / cōmuniū
bonorū spondet̄ hereditas / Ser
uis ēgo non grauia sunt imponē
da onera / Unde narrat Valerius
li. iiij. q̄ cum plato / aduersus
ꝯuum suū ꝓpter delictum vehe
menter exarsisset / ne vindicte
modꝫ haberet / castigacōez sui ser
ui speusippo amico suo cōmisit /
Unde plautus. Ve autem apud
quos vigiliam multā in nocte
ꝓtrahunt. / tantū enim seruis de
vita / quantū de nocte auferūt:

¶ Quomodo paterfamilias
debeat sibi acquirere ami
cos Capitulum sede
cimum

Paterfamilias amicos sibi
vendicare debet. / quia te
ste Señ. li. iij. de bene
ficijs. Neminem tam alte secu
la posuerūt. vt non illi amicus
eo magis desit quo nichil absit
seu abest. Et idē señ. li. de reme
dijs fortuitorū. Quere inquit
amicos inter honesta officia.
/ quere in laboribꝫ / ad mensaz res
ista non querit̄ / Nam modicus
amicus est / qui dūtaxat est ami
cus mense. De tali amico dicit
Sapiens. Vinū nouū / amicus
nouus. Expedit igitur sapienti
yconomo amicos bonos ꝯque
stare / nec de facili est ꝑtermittē
da / incepta amicicia. quia teste
tullio li. de amicicia. Veterrima
amiticia / sicut vinū vetus dicit̄
esse suauissima / Maxima enim
vis vetustatis et ꝯsuetudīs. Eli
gat g° amicū sapiens / quē semp
custodiat / ꝛ cui sicut ipsi credat
alias enim non est amicus / vt
inquit Seneca ep̄. iij. ad lucil.
Sed talem amicū difficile est
possidē nisi bonus sit qui amat
et qui amatur. / Quamobrem
amicicia de libertate contrahen
da est. / sed contracta cum fuerit
/ manu teneri debet Unde Gue
tonius li. ij. de duodecī cesaribꝫ
narrat. / q̄a Augustus cesar ami
cicias facile n̄ admisit / sed ꝯstā
tissime admissas retinuit / Ideo
perlancus in aulularia. In ami
ciciam inquit et fidem / stultū ne
receperis / Nam insipienciū atz
improborum / facilius est odium /
q̄ collegium. Qui ergo sapiēs
est bonos insequitur / et amicum
eligit quē multi prudēt̄ repiāt
q̄a multos amicos volunt habe
re ignotos notis preferunt
Quibus contradicit Theofra
stus. Expedit inquit amicos
iam probatos amaē. / non ama
tos probare. / Unde Catho. Igno
tum tu tibi noli preponere no
tis. Et sequitur. Cum tibi so
cium / vel fidum queris amicum
Non tibi fortuna hominis / ꝫ
vita petenda est. / Et cum amicū
eciā bonū sapiēs īuenerit / ꝯmo
de diligat. Unde Catho. Dilige
sic alios / vt sis tibi carus aīcus

Sic bonus esto bonis ne te ma
la dampna sequant. Ceterum
amico non onera imponenda in
congrua ne forsitan pdat. Vñ
Macrobius in li. saturnalium
Ita amicū habeas vt inimicum
posse fieri putes. Et Salustius
Veros inqt amicos neqz āmis
cogere neqz auro parare queas
sed officio et fide parantur cum
quibꝫ amicis breues racōes lō
gas amicicias habere optet. Ex
ordiū autē amicicie est bene lo
qui. Et principium inimicicie
maledictio est. Amicus eñ cito
amittitur et raro acquirit. Hec
Socrates. Ceterū yconomicus
bona que possidet prudenter di
stribuere debet. Vnde maior in
in ꝯseruandis rebꝫ q̄ in repan
dis adhibenda est cautela. vt
ponit Cassiodorus epist. xxxiij
Vnde Claudianus in maiori vo
lumīe. Plus est eñ seruasse q̄
sitū q̄ quesiuisse nouum. Vnde
phs quidā dictus domas. Ami
co inquit me rogante si dedero
pecuniā mutuo et ipsū ꝛ pecuniā
pdo quod verꝫ est apud auaros
Itaqz bona discrete sunt distri
buenda. verūtamen qui mutuo
capit reddere gratis debet. Vnd
ex pueribꝫ sapientum colligit q̄
fraus est accipe quod non possꝫ
reddere. Et Ambrosius in libro
de thobia. pauptas inqt non
habꝫ crimen sed debere verecūdꝫ
est. et non reddere verecundius

Et subdit. Si diues es nullam
paciaris petendi necessitatē. Si
paup es soluendi ꝯsidera diffi
cultatē. Vnde Sen. ii. de bene
ficijs. p̄mo inqt docendi sunt q̄
libent reddere volunt quia si be
neficia gratis collata reddenda
sūt: multo forcius mutua. Hijs
autē sꝫmonibꝫ mutuare non di
suadet nisi non amicis aut hijs
qui reddere nolūt. Vnde Aug.
li. de doctrīa xp̄iana docet ami
cis succurrendꝫ. Cum inquit om
nibꝫ pdesse non possis. hijs po
tissime succurras qui tibi tem
pore sue optunitatis quadā sor
te iunguntur quia sicut amicis
bona propria mutuo vel dono
sunt distribuenda :.

Explicit tractatus scdus
primi libri Sophilogij :.

Incipit tractatus primus
secundi libri in quo trac
tat de amore virtutū. Et
primo quō virtutes sunt
naturalit appetende Capi
tulum primum

Virtus medicina est
corporis piter et ani
me. virtutesqz appe
tere vnicuiqz natu
rale est. Cuius libet
igitur studium p adipiscendis
virtutibꝫ debet applicari. Vnde
Boecius li. iij. psa ij. de ꝯsola.